

Scheiber temperamentumának megfelelően szublimálta a futurizmus, az expresszionizmus és a konstruktivizmus formavilágának sajátosságait, s azokból egy dekoratív, erőteljesen az érzékekre ható, szenzuális stílust teremtett.

SCHEIBER HUGÓ (1873-1950)

Sturm-bál (Karnevál), 1925

Sturm-ball (Carnival), 1925

Scheiterhaufen

SCHEIBER HUGÓ (1873-1950)

Sturm-bál (Karnevál), 1925 | *Sturm-ball (Carneval), 1925*

Olaj, papírolemez | Oil on paperboard, 71x102 cm
Jelezve jobbra lent | Signed bottom right: Scheiber H.

Kezdő ár | Starting price: 28 000 000 Ft / 84 848 EUR
Becsérték: 35 000 000 – 50 000 000 Ft
Estimated value: 106 061 – 151 515 EUR

FELTEHETŐLEG KIÁLLÍTVA | PRESUMABLY EXHIBITED:

- A Képzőművészek Uj Társaságának (KUT) III. nagykiállítása. Ernst-Múzeum, Budapest, 1926. március, katalógus: 35. (*Karnevál* címmel)
- LII-ik csoportkiállítás. Nemzeti Szalon, Budapest, 1926. október 31. – november 7., katalógus: 31/b (*Bál* címmel)

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA | EXHIBITED AND REPRODUCED:

- Treasures Revealed – Selected work from the collection of Jill A. Wiltse and H. Kirk Brown III. and the Honorable Nancy G. Brinker, former U.S. Ambassador to Hungary. The Art of Hungary 1890-1956 – An Exhibition to Commemorate the 50th Anniversary of the Hungarian Revolution, 2006., oldalszám nélkül
- Hungarian Masterworks – Selected work from the collection of Jill A. Wiltse and H. Kirk Brown III. From Impressionism to Modernism at The Project Space of Charlotte Jackson Fine Art Inc., Santa Fe, New Mexico, 2008., oldalszám nélkül

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED:

- Modern magyar festészet 1919 – 1964. Szerk.: Kieselbach Tamás, Budapest, 2004., 395. kép
- Molnos Péter: Scheiber Hugó. Festészet a jazz ritmusában. Kieselbach, Budapest, 2014., 123.

Scheiber H

1. Gino Severini: A divatárusnő, 1910-11
Philadelphia Museum of Art, Pennsylvania

2. Gino Severini: A Boulevard, 1911
Estorick Collection, London

3. Ivo Panaggi: Szárguldó vonat, 1922

Az 1920-as évek közepén a nemzetközi művészeti élet és az európai avantgárd legfontosabb központja Berlin volt, mely a magyar események alakulásában is jelentős szereppel bírt. A német főváros művészeti laboratóriumában izmusok sokasága született. A hatalmas lendülettel fejlődő város szabad szellemisége, dinamikus, és az új kezdeményezésekre nyitott légköre Európa minden tájékáról vonzotta a progresszív szemléletű alkotókat. Cseh, lengyel, román, szerb, orosz és nem utolsósorban magyar értelmiségiektől, íróktól és képzőművészekről nyüzsgött a város, melyben 1925 környékén több mint 6000 hazánkfi él. Berlin, az instabil helyzetéből fakadóan az egyedüli nagyváros volt ebben az időben, ahol a forradalom nem utópiának, hanem valós lehetőségnek látszott.

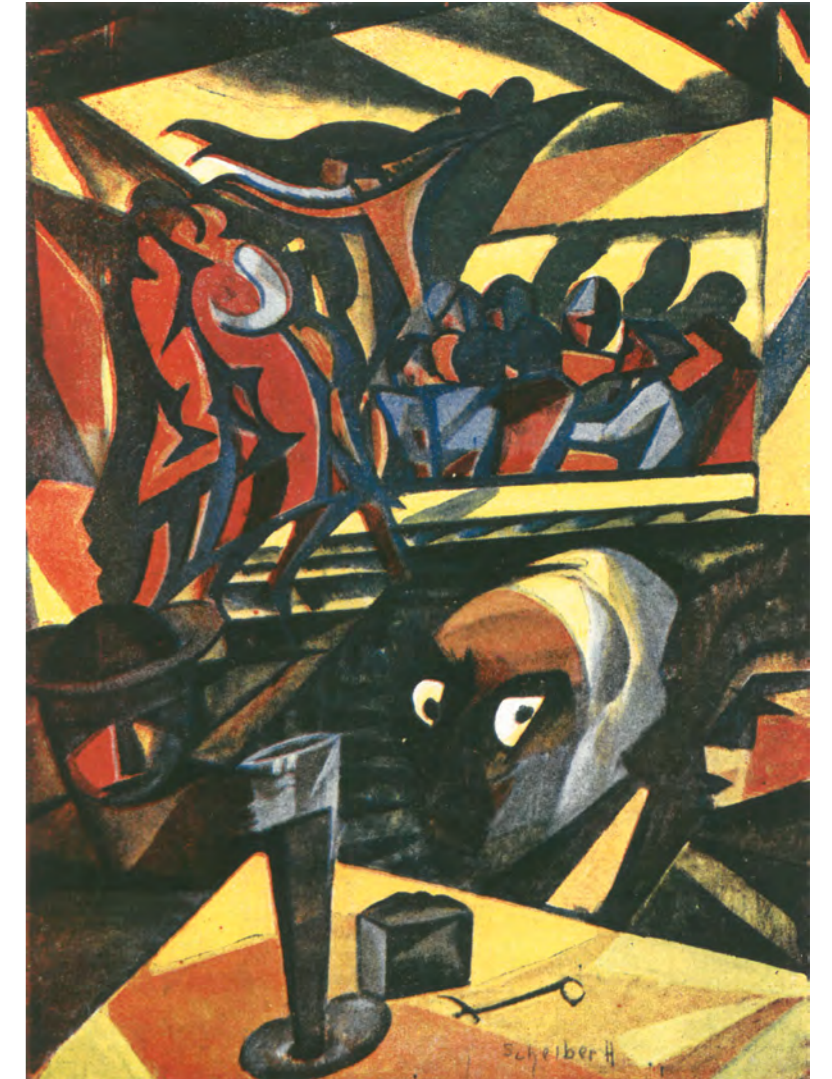
Új eszmék, politikai és társadalmi nézetek, világgépek és művészeti tendenciák kerültek mérlegre a műtermek, kávéházak, vagy éppen galériák kulisszái mögött. Ilyen véleményformáló helyszín volt Herwarth Walden Der Sturm Galériája, mely az 1921-es „keleti nyitását” követően a magyar haladó művészek számára is fontos intézménnyé vált. Az elegáns Potsdamer StraÙei termekben 1921 és 1928 között 11 magyar, illetve magyar származású alkotó kapott bemutatkozási lehetőséget. Moholy-Nagy László, Bortnyik Sándor, Mattis Teutsch János, Kádár Béla és Scheiber Hugó nem egy esetben olyan nyugat-európai „sztárokkal” együtt állított ki, mint Fernand Leger, Kurt Schwitters, Marc Chagall, Paul Klee, vagy éppen Vaszilij Kandinszkij. A Sturm ekkor állt pályája zenitjén.

1. Scheiber Hugó: Berlini körhinta, 1925 körül magántulajdon

2. Scheiber Hugó: Művészsarok egy berlini kővzházban, 1925 lappang, közli: Ma Este, 1925. augusztus 6., 16. oldal

Scheiber Hugó közvetlenül Kádár Béla első kiállítását követően, 1924 januárjában kapott lehetőséget arra, hogy önálló tárlaton mutatkozzon be a Sturm-ban. A kiállított anyag kizárólag nagyméretű szénrajzokból állt; a katalógus műtárgylistájából ítélve főként városi, utcai jelenetekből. Berlinbe érkezve Scheiber meghívást kapott egy sajtóbálra is, ahol „a megjelent vendégseregéből mintegy hatvanöt hírességnek készítette el a portróját. [...] Walden – felismerve a portrésorozatban rejlő marketinglehetőséget – meghosszabbította Scheiber tárlatát, s a februári bemutaton másik magyar kedvence, Moholy-Nagy művei mellé huszon-

négy, a sajtóbálon készült arcképet is beiktatott” – írja a művész első bemutatójáról Szeredi Merse Pál. A sikernek köszönhetően Scheiber az egyik legnagyobb közönség kedvencévé vált. 1928-ig nem kevesebb, mint nyolc kiállítást jegyzett. Minden tárlatán újabb sorozatnyi portréval rukolt elő a Dalai Lámától Andrassy Gyula grófon át a német kancellárig. De az arcképek mellett a berlini inspirációk is kitapinthatóvá váltak az életműben. Bemutatói kapcsán egyre hosszabb időt tölthetett a német fővárosban, s kedvelt témájává vált a metropolisz pezsgő világa. Ezeket a Sturm hatásának, és az 1920-as évek prog-

resszív irányzatainak közvetlen lenyomataként értékelhető berlini inspirációkat nem ritka esetben olajképeken rögzítette Scheiber. A berlini Luna-parkot, bál- és orfeumjeleneteket, a hétköznapi élet nyüzsgő tereit, villamosbelsőket, tömeglátványosságokkal szolgáló sportrendezvényeket egyaránt feldolgozott ebben a kiterjedő időszakban. Scheiber temperamentumának megfelelően szublimálta a futurizmus, az expresszionizmus és a konstruktivizmus formavilágának sajátosságait, s azokból egy dekoratív, erőteljesen az érzékekre ható, szenzuális stílust teremtett.

3. Scheiber Hugó a berlini Sturm-bál plakátjával, 1925 körül Magyar Nemzeti Galéria, Adattár, ltsz.: 7199/1954.

4. Scheiber Hugó: Karnevál, 1926 körül lappang, közli: Esti Kurir, 1926. január 24., 6.

5. Scheiber Hugó: Kabarében, 1925 körül magántulajdon

6. Sturm-bál, 1923

7. Lavinia Schulz: Technika (Táncmaszk), 1924 Fotó: Minya Diez-Dührkoop

8. Oskar Schlemmer: Figurák térben (Tanulmány a Triadikus baletthez), 1924 körül, MOMA, New York

Scheiber a berlini arany évek tipikus festője: számára minden „téma”, ami Berlint, a modern nagyvárost vonzóvá teszi. A korszakot lezáró, 1929-ben a Tamás Galériában megrendezett kiállítása kapcsán, Rabinovszky Märius így jellemezte műveit: „Nincs kín és nincs probléma az ő művészi világában, csak pezsdítő, hahotázó szenzációk vannak. Ő rájött arra, hogy kár a nagy gőzért és főleg kár a tépelődésért. A világ szép ahogy van, különösen a világvárosban: a cikkázó, röpdülő, zúgó, süvöltő, visító, sikongó, tolakodó, törekedő, villámló és nyilaló jelenségek sokrétű ritmusa; madáracsőszerű topánka, durrogó palack, hullámszélű táncszoknya, metsző reflektor, mázoltképű bohóc, csilingelő bendzsó, gyorsaság, melyől szétfeszülnek a kocsiablakok, doboló léptek, hasító kacsintás, fülő energiák.

Élet, mely éles, tarka, feszes, mozgalmal ritmusban perdül érkeinken, és melytől éppenséggel nem kell ijedni, mely semmiképen sem szfinxszerű és sehogysem imádat vagy átok tárgya. Nem vesszük egészen komolyan sem a jelenségtömkeleget sem azt, ahogyan e tömkeleget vászonra, papírra vetjük. [...] Képei olyanok, mint egy világváros angolparkja. Izgató, szórakoztató, agresszív és ellenállhatatlan.”

A metropolisz talmi csillogása, az orfeumok, kabarék világa, a spektakulumokkal teletűzdelt élet felcsigázta Scheiber érdeklődését. Extrovertált személyisége, a szimultán jelenségek iránti vonzalma számára rengeteg csemegét szolgáltatott a nagyváros. Felkelthette figyelmét a Sturm Galéria hírhedt futurisztikus díszletekbe

öltöztetett báljai is, melyről 1923-ban inkább szociálpszichológiai, semmint művészettörténeti körképében így számolt be Németh Andor a Bécsi Magyar Újság olvasóinak: „Keringenek a maszkák” – írja tudósításában – „férfiak között a legtöbb a csavargó, a jassz, az apacs; nőkből a bajadér, a rokokó-dáma, a síheder. [...] A tánc nem artisztikus: inkább csak hullámszél és lökdösődés. Az egész tömeg egy folt körül gomolyog: minél szorosabban, annál jobb. A szabadosság orgiája. Egy emelkedettebb pontról nézve óriási kígyótest a táncsor, amely szabálytalanul gyűrűződik össze és tágul szét szünetekben. [...] A Sturmművészek körében a magyarság dominál. A lap házi művészei közül a legfavorizáltabbak Moholy-Nagy László, Péri. De eljöttek azok is, akiknek semmi közük

a Sturmhoz. Magyarok mindenütt vannak (ahol valami van). Szinte egészen természetes, hogy ugyanazokat az arcokat látja viszont az ember”. A Sturm, mint más német folyóiratok, éves nyomdászamlájukat nagyrészt az ilyen bálók bevételeiből fedezték. Az esemény irodalmi, képzőművészeti, valamint közéleti vonatkozásai hagyományosan jelentősek voltak. Nemcsak a laphoz és a galériához közelálló alkotók, értelmiségiek voltak jelen ezeken az eseményeken, hanem mecénások, politikusok is rendre meghívtak kaptak. A bálterem díszleteire és berendezésére Walden mindig nagy figyelmet fordított. Rendszerint saját művészeit kérte fel a dekorációs feladatok kivitelezésére. Nyilván nagy megtiszteltetést jelentett, hogy 1925-

ben, immár „mint személyes kedvenceket” Kádár Béla és Scheiber Hugó segítségét kérte a bálterem díszleteinek elkészítésében. Az egyfajta gesamtkunstwerk-ként, összművészeti alkotásként felfogott feladat jellegéről, egy 1923-as felvételtől a már idézett Németh Andor beszámoló alapján alkothatunk fogalmat. Feltételezhető, hogy a felkérés nemcsak az enteriőr berendezésére, hanem az eseményhez kapcsolódó kiadványok, plakátok elkészítésére, valamint az estélyen fellépő táncosok, variétészínészek kosztümjeire is kiterjedt. „A külön kikárpított tarka falak között, a nagy márványteremben alacsonyabb tüzek pislogtak kiizzott testekben. Félmeztelen testek a váltakozó zöld, kék, ibolyasugarakban, fehérek mint a kipúderezett

hullák, a morális züllést szagolni lehetett. Örült keringés, ismeretlen emberek egymásbaütözése és összeölelkezése, időben való pillanatnyi lihegés.” Scheiber bohém alakját vajmi nehéz lenne elképzelni nyugodt, árkádiai tájkulisszák előtt. Vehemens, impulzív személyiségének csak a nagyváros forgataga adott kellő impulzust, igaz ezt a művész mindig meghálálta. Nem véletlen, hogy metropolisz képeinek legszebb darabjai épp Berlinben készültek. Lúktető, már-már vibráló hatású alkotásai utánozhatatlan ízzel és fantáziával mutatják be ezt a folyton mozgásban lévő „gépezetet” s annak ezerarcúságát. Képeinek szüntelen mozgásba táncoló szín- és formavilága talán az európai festészet leghitelesebb nagyvárosi krónikásává avatják a festőt.

KASZÁS GÁBOR

